

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list s prilogo „Vrtnar“.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje **Gustav Pirc**, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji s prilogo vred 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) začunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na 1/2 strani 8 gld., na 1/4 strani 5 gld. in na 1/8 strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 3. V Ljubljani, 15. februarija 1893. Leto X.

Obseg: Beseda o rastlinski hrani. — Nekatere važne določbe novega zakona zastran erarnih mostnin, cestnin in brodnin. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Razglas. — Listnica uredništva — Tržne cene. — Inserati.

Beseda o rastlinski hrani.

I.

Veči ali manjši uspeh na polji ali na travnikih je zelo odvisen od množine rastlinske hrane, ki jo rastline morejo užiti.

Hrana, ki je še trdno spojena t. j. vezana na druge spojine, nič ne koristi tistim rastlinam, ki ravno rastejo. Biti mora pripravna, da jo lahko užijejo in se ž njo okoristijo. Res se tudi vezana ne-uzitna hrana sčasoma raztopi in jo rastline porabijo, pa to se godi le počasi, in pridelki bi se čim dalje bolj manjšali, če bi ne gnojili. Znano nam je,

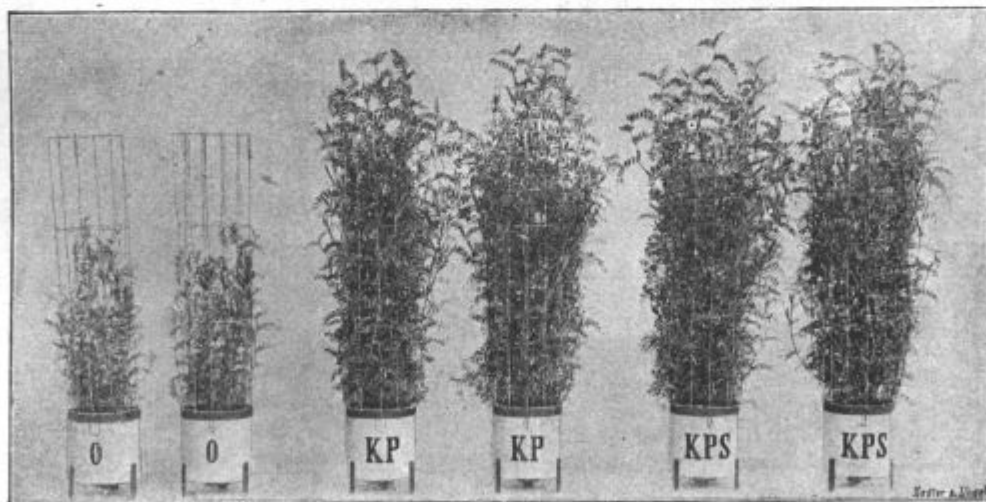
da moramo zemlji povrniti toliko, kolikor ji vzamemo s pridelki, posebno najvažnejših redilnih snovi, če nočemo, da nam ne opeša. Znano pa nam je tudi, da mnogo pri-

delkov prodamo in ž njimi mnogo zelo važnih redilnih snovi, ki so zaradi tega izgubljene za naše zemljišče. *) Za nadomestilo moramo dobiti gnojil od drugod. Vprašal sem v Švici kmetovalca, če rabi kaj umetnih gnojil. Odgovoril mi je, da jih rabi, ker je to potrebno, in sicer naroči več kmetovalcev skupaj po cel vagon gnojil, ker so tako cenejša.

Kedaj bodo naši kmetovalci toliko skrbeli za napredek? Pri naročevanju umetnih gnojil moramo gledati najbolj na redilne snovi.

Največkrat potrebujemo dušika, fosforove kisline in pa kalija. Kjer je v zemlji malo apna, tamkaj je treba tudi apna.

Vpraša se le, kako si je moči nabaviti teh

1. Brez gnoja.

2. Gnojeno s kalijem in fosforovo kislino.

3. Gnojeno s kalijem, fosforovo kislino in dušikom.

Poskusi z grašičo.

Podoba 9.

snovi najceneje?

*) Več o tem glej v članku: „Gnoj.“ I. v „Kmetovalci“ iz l. 1892. str. 40.

II.

Okolo naše zemlje kroži zrak, ki je sestavljen približno iz $\frac{1}{4}$ kisika in $\frac{3}{4}$ dušika. Poleg teh dveh glavnih

sestavin ima še nekaj drugih primeskov, o katerih pa tukaj ne bom govoril, ker mi je le za dušik. Kakor vidimo, je dušika v zraku ogromno mnogo in zadoščeval bi še toliko rastlinam, če bi se mogle okoristiti ž njim. Ali to se dogaja le v gotovih slučajih. Še do pred kratkim so sploh mislili, da rastline prostega zračnega dušika ne morejo rabiti.

Zadnji čas pa so nas izkušnje preučile. Nekatere rastline namreč lahko uživajo prosti zračni dušik in ga tudi porabijo. Take rastline so stročnice, n. pr. domača detelja, nemška detelja (lucerna), turška detelja (esparzeta), volčji bob (lupina), seradela, grašica, grah, leča, bob, fižol i. dr. V začetku te rastline jemljejo dušikasto hrano iz zemlje, ko pa je začne primankovati, zarade se jim v korenine neke glivice, vsled česar se jim napravijo gomoljaste bulice, in sedaj rastline lahko

uživajo in podelavajo tudi prosti zračni dušik. To je velikanskega pomena za kmetijstvo. Če se kmetovalec s to okoliščino ve okoristiti, priskrbi lahko svojim rastlinam mnogo dušikaste hrane, ne da bi si moral naročevati

dragih dušikastih gnojil. Vselej tega seveda ni moči storiti, mnogokrat pa vendar le.

Kalija in fosforove kisline ne moremo dobiti tako lahko, zato je treba kupiti kalijevih gnojil in fosfatov.

III.

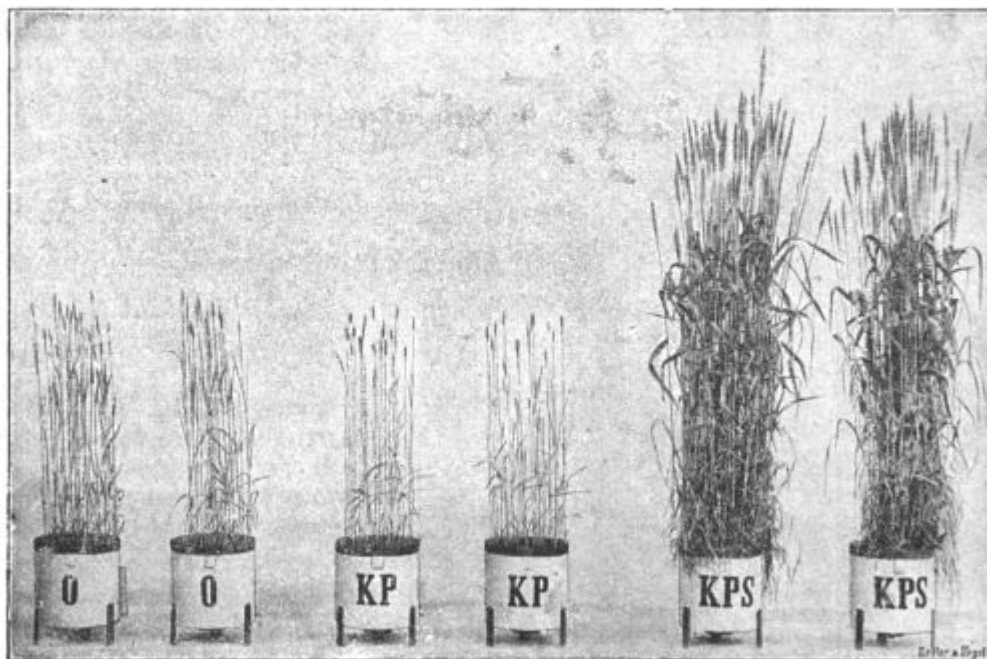
Na poskušaljšči v Darmstadtu na Hensenskem so poskušali, kolikšno vrednost imajo najnovije izkušnje z zračnim dušikom. Uspeh teh poskusov je bil čudovit. Zato bodem navedel nekaj primerov, iz katerih se tudi častiti čitatelji lahko uverijo o njih vrednosti. Pod 9.*) nam kaže uspeh poskusov z grašico. Prvi dve posodi (št. 1.) nam kažeta nepognojeno grašico, drugi dve posodi (št. 2.) grašico, pognojeno s kalijem in fosforovo kislino, tretji dve posodi (št. 3.) pa grašico, pognojeno s kalijem, fosforovo kislino in dušikom. Prvi pogled na podobo kaže nam uspeh, iz katerega sklepamo ta le pravila:

1.) Nepognojena grašica se razvije popolnoma, vzraste pa le toliko, kolikor dobi hrane.

2.) Če pognojimo grašico s kakim kalijevim gnojilom

in s kakim fosfatom, raste prav bujno, ker srka dušik

*) Vse podobe v tem članku nam je radovoljno poslal v porabo voditelj poskušaljšča v Darmstadtu gospod profesor dr. Pavel Wagner.

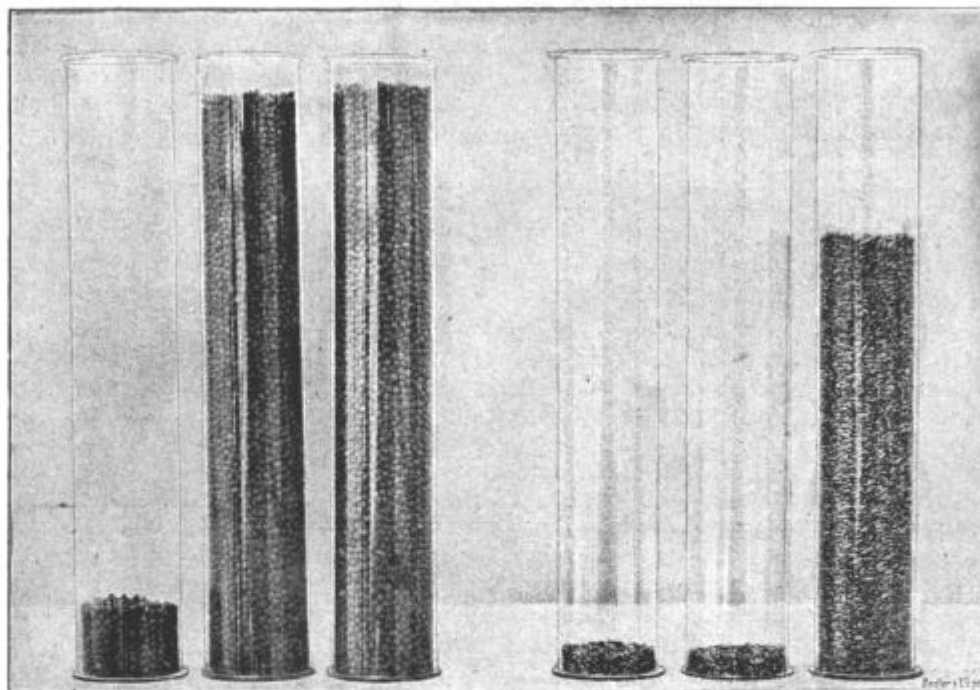
1. Brez gnoja.

2. Gnojeno s kalijem in fosforovo kislino.

3. Gnojeno s kalijem, fosforovo kislino in dušikom.

Poskusi s pšenico.

Podoba 10.

Grašica,
(pridelek iz poskusa podoba 9.).Pšenica,
(pridelek iz poskusa podoba 10.).

Podoba 11.

iz zraka. Da ji sam kalij in fosforova kislina nista pomagala tako zelo, razvidimo iz pod. 10.

3.) Št. 3. v pod. 9. nam kaže, da grašiči ni treba gnojiti še s kakim dušikastim gnojilom, ker se lahko okoristi z zračnim dušikom. Rastline v zadnjih dveh posodah so le neznatno bolj razvite, nego v drugih dveh.

Iz tega zopet sklepamo, da moramo gnojiti grašiči in vsem drugim stročnicam s kalijevimi gnojili in s fosfati, če hočemo doseči največi pridelek. Če pognojimo jeseni, po zimi ali zgodaj spomladi kak travnik s kajnitom (kalijevo gnojilo) in s Tómasovo žlindro (fosfat), porasle bodo razne detelje in druge podobne rastline zelo bujno, zatrle bodo slaba zelišča ter tako izboljšale in pomnožile mrvo prav zelo. Isto tako gnojimo stročnicam po njivah.

Če pogledamo podobo 10., vidimo precejšen razloček mimo pod. 9. Na pod. 10. so naslikani uspehi, ki so jih dosegli v Darmstadtu s pšenico. Zemlja in gnojenje sta prav taka, kakršna pri grašiči (pod. 9.), uspeh pa ves drugačen. S kalijem in fosforovo kislino pognojena pšenica ni bila prav nič boljša, nego nepognojena. Če pa so tema dvema gnojiloma dodali še dušika, bil je uspeh ves drugačen (štev. 3. v pod. 10.)

Iz tega sklepamo, da pšenica ne pripada k tisti skupini rastlin, katere srkajo dušik tudi iz zraka. Iz tega pa tudi razvidimo, kako napačno človek lahko sklepa, če kako reč poskuša, ki je ne razume. Recimo, da bi v našem slučaju (pod. 10. št. 2.) poskušal nevesč kmetovalec kakšno kalijevo in fosforno gnojilo,* pa bi videl, da sta bili brez vpliva, gotovo bi bil za svojo osebo trdno prepričan, da umetna gnojila kratko in malo niso za nič. Vse drugače pa dela izobražen strokovnjak. Poskuša namreč toliko časa in v tolikih slučajih, da pride slednjč do trdnih uspehov in sklepov. Vedeti je namreč treba, da potrebujejo rastline redilnih snovi v gotovem razmerju. Če torej damo le enostranskih gnojil, rastlini prav nič ne pomagamo, če nima kake druge redilne snovi. V tem slučaju namreč ponujanih ji snovi ne more porabiti.

Da si uspeh navedenih poskusov še jasneje postavimo pred oči, oglejmo si še podobo 11., iz katere razvidimo množino pridelanega zrnja. Na levi strani je grašica, na desni pšenica. Pri obeh je v steklenici štev. 1. zrnje iz prvih dveh posod, v steklenici štev. 2. zrnje iz drugih dveh posod i. t. d. Blagovoljni čitatelj iz teh podob razvidi, kolikega pomena je pravilno gnojenje.

Pridelek je bil ta le:

Pri grašiči:	Pri pšenici:
Štev. 1.— 82 g	štev. 1.— 25 g
" 2.—703 "	" 2.— 22 "
" 3.—724 "	" 3.—466 "

Nekatere važne določbe novega zakona. zastran erarnih mostnin, cestnin in brodnin.

Posebna mostnina za rabljenje mostov, ki jih vzdržuje država (erarnih mostov), se odpravlja. (§ 1.)

Vozna živina, oziroma težka gonjena živina so: konji, voli, biki, krave, junci, junice, mule in osli; lahka gonjena živina: teleta, ovce, koze in prašiči (ščetinarji).

*) Kot najnavadnejši kalijeve gnojili imenujem kajnit in žveplenokisli kalij, kot najnavadnejša fosfata kostno moko in Tómasovo žlindro; sieer pa opozarjam na dr. E. Kramerjev članek „o pomenu in uporabi umetnih gnojil“, katerega je lansko leto objavil v „Kmetovalci“.

Vozna živina nevprižena in pa jezdne ter tovarne živali veljajo za gonjeno živino. Razen telet ravna se z mlado gonjeno živino (na primer z žebci, prašički, jagnjeti, kozlički itd.) s starko ali brez starke glede na cestnino kakor z odraslimi živalmi iste vrste. Vozna živina vprižena v vozila s kolesi, pri katerih so platišča široka nad 15 cm, plačuje cestnine, kakor je gori izmerjena, samo polovico. Za živino, ki se nosi ali vozi, ne plačuje se cestnina. (§ 3.)

Vsak občinski predstojnik (župan) je dolžan organom, ki imajo nalogo izvrševati cestninske predpise, ko zahtevajo, nemudoma pomagati pri njih uradovanji ter jim sploh dajati vso zakonito pomoč. (§ 6)

Cestnino je plačati vselej, ko se gre čez cestninišče (mitnico). Za vozno in gonjeno živino torej, katera ne gre čez cestninišče, ni plačevati cestnine. Isto tako je ni plačevati za vozno in gonjeno živino, katera gre samo mimo cestninišča čez cesto, a ne rabi zopet, dalje grede, erarne ceste za cestniniščem. Ako pa se krene z vozno ali gonjeno živino, zavezano cestnini, z erarne ceste pred kakim cestniniščem in se, dalje grede, za cestniniščem s to živino zopet rabi cesta, naj se, ko se kedo zasači, ne samo cestnina pobere, ampak tudi, ako okolnosti kažejo namero izogniti se cestnini, naloži zakonita kazen. (§ 9.)

Če se je ob kaki vožnji rabila erarna cesta, pa se potem izpreže vozna živina pred cestniniščem, in se voz brez vozne živine dalje potegne mimo cestninišča, plačati je cestnino v tisti izmeri, kakor ko bi bila voznja s prvotno vprego šla čez cestninišče. Isto tako je v takem slučaju, ko se ob kaki vožnji vozna živina, rabljena za vprego, izpreže pred cestniniščem in potem žene preko njega ter okolnosti kažejo, da se je to storilo iz tega namena, da bi se ukратila cestnina, kar je gre zakonito od vozne živine vprižene, cestnino plačati v tisti izmeri, kakor ko bi bila izprežena živina šla vprižena čez cestninišče. (§ 16.)

V nastopnih slučajih naj se daje oprostitev od plačevanja erarne cestnine:

V slučajih, ko se konji in tovarne živali stavijo zastran nabora ali poklica v vojaško službo, ali da se po komisiji pregledajo in razrede z ozirom na svojo vojaško sposobnost, tako tja kakor nazaj, če se pokaže potrdilo občinskega predstojništva, ki potrjuje namembo in število teh konj in tovarnih živali. Ta cestninska oprostitve naj velja tudi takrat, če se živali jezdijo sli pa se privede vprižene in če take vprižene privedene živali vozijo blago ali potnike. Pri gonjeni živini, ki jo je država nabavila za prehranjevanje krdel, ako se prinese od vojaškega oblastva izdano potrdilo, da je ta gonjena živina res erarna svojina (§ 17. odstavek 11.)

Ob vožnjah škofov in drugih cerkvenih viših in njihovih namestnikov in pa dekanov ter njim enakovrstnih organov drugih priznanih verskih družčin z ozirom na ogledne vožnje, ki so jim naročene, dalje ob vožnjah dušnih pastirjev v uradnih poslih, katere so vršiti dolžni, kakor: opravljati božjo službo, bolnike obiskavati, mrličke pokopavati itd. po svojih uradnih okrajih; tudi pri onih ob pregraji prazno gredočih vozovih, s katerimi se gre po dušnega pastirja za duhovska opravila po svojem dušnopastirskem okraji, če se s potrdilom občinskega predstojništva izkaže ali pa je iz okolnosti brezdvomno razvidno, da gre za dušnopastirsko vožnjo; tako tudi pri vozovih, ki se vračajo prazni od bivališča dušnega pastirja. Vse te oprostitve veljajo tudi, če se rabijo jezdne živali. (§ 17. odstavek 16.)

Ob vožnjah k gradnjam za obrambo bregov in za uravnavo rek in pa k zazidovanju hudournikov, ki jih je potreba zvršiti skladoma, da se zabranijo povodnji, če se

pokaže potrdilo onega oblastva, ki ima dolžnost voditi delo ali nadzirati njegovo vzdrževanje, tja in nazaj. (§ 17. odstavek 26.)

Ob voznjah, katere je po zakonu opravljati zastonj, za cerkvene, župniške (podružnodušnopastirske) in šolske zgradbe in pa ob brezplačnih voznjah, s katerimi se šolam dovažajo potrebna zastonj jim prepuščena drva, in ob voznjah v gradnjo mrtvišč, ki jih je opravljati zastonj, in ob voznjah gradiva v zidanje mrtvašnic, če se pokaže občinsko-uradno potrdilo, tja in nazaj. Ta oprostitev se daje brez razločka, ali te voznje opravljajo oni, ki imajo to dolžnost, sami, ali pa drugi proti plačilu. (§ 17. odstavek 27.)

Pri vozovih z gradivom v zopetno napravo kake zgradbe, razdrte po uimi (elementarnem dogodku), če se pokaže potrdilo občinskega urada, tja in nazaj. (§ 17. odstavek 28.)

Ob pogrebih, in to za pripravo mrtvaškega voza tja do pokopališča in nazaj, ter za pripravo vozov, ki spremljajo mrtvaški voz, tja. (§ 17. odstavek 29.)

Ob voznjah z gasilnicami (brizgalnicami), vodnimi vozovi in drugimi gasili, če gredo ob kakem požaru na pomoč, ali pa se vračajo z njega. (§ 17. odstavek 30.)

V slučajih, ko se goni živina past na planine, če se pokaže potrdilo občinskega urada, tja in nazaj. (§ 17. odstavek 31.)

Prebivalcem kakega cestninskega kraja in pa njegovega okoliša in pa onim, kateri sicer ne prebivajo ondi, pač pa vrše kmetijstvo, kak obrt ali kako drugo gospodarsko podjetje, oprošča se v tem kraji cestnine tja in nazaj:

a) Živina, ki gre na pašo, kopanje, na vodo, zdravljenje, na podkovanje in uplemenjenje (obrejenje).

To se ne dotika obširneje cestninske oprostite v za živino, ki se žene na planine na pašo (§ 17., točka 31.)

b) Vozna živina, ki je vprežena v vozilo za poljedelstvo, na primer v plug, brano itd., in pa vozna živina ob voznji z naravnim gnojem in fekalnimi tvarinami.

Vozna živina pri voznjah z umetnim gnojem je tedaj cestnine prosta, če se umetni gnoj uporablja na zemljiščih, katera obdelujejo prebivalci cestninskega kraja in njegovega okoliša, in če se ta namemba dokaže s potrdilom občinskega urada.

c) Vozna živina pri voznjah, ki niso za prevažanje oseb in se vrše za obrat raznih del lastnega kmetijstva od lastnih ali zakupljenih hišnih ali gospodarstvenih poslopij do lastnih ali zakupljenih njiv, travnikov, vrtov, vinogradov, pašnikov, planin, gozdov (tudi občinskih gozdov, iz katerih občani vsled vkupne rabe dobivajo drva), jezer, močvirij in ribnikov in do potokov in rek, ki se rabijo za ribne vode, in od tod nazaj do lastnih ali zakupljenih hišnih ali gospodarstvenih poslopij; dalje vozna živina in jezdni konji za osebno prevažanje lastnikov, zakupnikov, kmetijskega paznega osebja ali kmetijskih delavcev za nadziranje ali obrat imenovanih del kmetijstva.

d) Vozna živina ob voznjah, ko se za lastno gospodarstvo ali lastni obrt vozijo surovine ali na pol zdelano blago od hiš in gospodarskih poslopij ali od obrtovišč v predelanje ali podelanje in predelano ali podelano zopet nazaj, na pr. če se vozi žito v malin in moka nazaj, moka v peko in kruh nazaj, nebeljeno platno na beljenje in beljeno nazaj, surova volnina v valjanje in valjana nazaj.

e) Vozna živina pri voznjah z gradivom za zidanje,

dobljenim na zemljišči cestninskega kraja in za cestninski kraj sam namenjenim.

Prazna voznja, ki je v neposrednji zvezi s tako voznjo (b, c, d, e) ter gre pred njo ali za njo, bodi tudi cestnine prosta.

Pri teh voznjah pa ni cestninske oprostite, če so zraven naložene kupljene ali za prodajo namenjene stvari.

Pod a, b, c omenjene cestninske oprostite uživajo tudi tisti prebivalci sosednih sel cestninskega kraja, kateri imajo onkraj cestninišča tistega cestninskega kraja lastna ali zakupljena zemljišča in so zaradi njih obdelovanja primorani iti čez cestninišče tistega cestninskega kraja, če ne uživajo za svojo vozno živino, oziroma tovarno živino na potu do tega cestninišča cestninske oprostite že pri kakem drugem erarnem cestninišči. (§ 18)

Cestnina se prejema zunaj mitnice na cesti na cestninišči, in to po dnevi in po noči brez pomude, in strankam se, ako zahtevajo, vročajo potrdila (bolete) o plačani pristojbini. (§ 25)

Ako cestninski zakupnik ali pa kak postavljenec njegov pobere cestnino v slučaju, v katerem mu ne gre, ali ako se je pobere več, kakor je zakonito določeno, zapade zakupnik kazni (globi) v deseternem do dvajseternem znesku tiste cestnine, ki jo je prejel nepravšno, razen tistih kazni, katere bi ga še lahko zadele po kazenskih zakonih. (§ 26.)

Z globo od 1 do 100 gld. kaznuje se, kolikor se ne uporabljajo določila občega kazenskega zakona, kedor

a) nepravšičeno rabi z zaporno pregrajo zaprt ali s prepovedno tablico za zaprtega oznamenjen pot;

b) navlašč (hotoma) poškodeuje kako cestninsko pregrajo ali zaradi cestnine postavljeno tarifno, prepovedno ali svarilno tablico;

c) svojevoljno odpre kako pregrajo. (§ 29.)

Pobiralec cestnine ima pravico, od tistega, katerega zasači pri kakem cestninsko dohodarnem prestopku, pobrati sedemkrat in pol toliko, za kolikor je ukračena pristojbina, v zagotovilo kazni proti pismenemu prejemnemu potrdilu. (§ 30.)

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 32. Bral sem nekje, da se dá z apnom dobro gnojiti ilovnata zemlja. Ker ne vem, kako se to zvrši, prosim odgovora. (J. M. v K)

Odgovor: Apno prav za prav ni gnoj, ampak le pomaga, da se zemlja hitreje razkroji in se tako pripravi rastlinam več hrane. Iz tega vzroka je uspeh gnojenja z apnom viden, a če se zemlji ob enem z drugimi rečmi dobro ne gnoji, kmalu opeša. Nemška prislovica veli: Apno naredi odete bogate, otroke pa revne. Učinek apna na njivi smemo primerjati z učinkom biča pri konji. Apno pa tudi fizikalno zboljšuje zemljo, dela namreč težko ilovnato zemljo bolj rahlo. Gnojenje se zvrši, ako žgano in v moko razpadlo apno po njivi potresemo, in sicer jeseni. Na hektar se računni 10 do 20 meterskih centov, a na težki ilovnati zemlji sme se ga tudi veliko več vzeti. Z apnom se sme gnojiti kvečemu vsaka štiri leta, a to le, če tudi na drug način dobro gnojite.

Vprašanje 33. V hlevu imam strašno veliko podgan, ki glojejo celo konjem kopita, govedi pa parklje in rogove. Mnogo si prizadevam, da bi jih odpravil, a vse zastonj. Kaj mi svetujete? (M. K. v L)

Odgovor: Ako imate toliko podgan, ne preostaja Vam drugega, nego redno in trajno rabiti vsa sredstva proti njim. Nastavljajte jim strupa, a tako, da ne pridejo druge domače živali ali pa otroci blizu. Nastavljajte na vseh straneh in po

vseh kotih pasti, katerih si ceno sami naredite. Opozarjamo Vas, da mora biti vsaka past potem, ko se je podgana ujela, v vroči vodi izprana, da izgine duh po podgani. V hlev, zlasti pa po noči, zapirajte dobre mačke, one jih bodo največ pokončale. Vse luknje in rove v zidu in v tleh zamažite ter jih zazidajte z malto, kateri pridejte drobnih koscev stekla. Prav zelo tudi priporočajo ujeti žive podgane namazati s katranom ter jih potem izpustiti. Podgana se neki strašno boji katrana, uide v luknje ter jih s katranom pomaže, druge bežijo pred njo, se ob stenah lukenj tudi omažejo, in ker slednjič povsod nalete na katram, pa raje zapuste dotične prostore. Poskusite vse to, a ne pričakujte kmalu uspeha, kajti potrebno je nekaj mesecev pridnega dela, predno boste vso golazen zatrli.

Vprašanje 34. Imam senožet, katere seno živina rada je, otave pa ne. Kravar trdi, da je vzrok konoplja, katero pokladamo jaz in tudi sosedje na to senožet. Ali je res gojenje konoplje na senožeti vzrok, da živina ne mara otave? (F. S. v B.)

Odgovor: Vaš kravar vsekakor prav sodi, ker vsled gojenja konopelj na senožetih dobi otava (seno je takrat uže pokošeno) ne le neprijeten okus, ampak postane celo škodljiva. Konoplja ima v sebi namreč tudi strupene snovi, vsaj je postavno prepovedano goditi konoplje v vodah, katere služijo ljudem in živini za pijačo. Prepovedano je pa tudi zaradi ribištva, ker ribe v takih vodah poginejo.

Vprašanje 35. Poleg vinograda imam nekaj prodaste slabe zemlje. Sedaj sem imel tam oves. Lega je zahodna. S kakšnim drevjem naj zasadam ta prostor? (W. v D.)

Odgovor: Na taki zemlji s sadnim drevjem ne boste imeli uspeha. Usp. v.ale bi kvečemu češnje, a bati se je, da bo drevje kmalu vse smolikavo. Priporočamo Vam ta svet pogozditi, in sicer s tistim drevjem, ki v Vaši okolici na takem svetu in v tisti legi najbolje uspeva.

Vprašanje 36. S čim naj gnojim vinograd, zasajen z izabelo, da bo bolje rodil? Kateri gnoj bo najboljši in koliko ga je treba za oralo? (W. v D.)

Odgovor: Vinograd lahko gnojite s hlevskim gnojem ali pa umetnim gnojem. Množina klevskega gnoja, ki je potrebna za gnojenje vinograda, je zelo različna, in sicer je zavisna od tega, koliko močno bode gnojili. Na oralo se računni hlevskega gnoja od 100 do 200 q in tudi več. Glede umetnih gnojil za vinograde berite na strani 145. lanskega letnika „Kmetovalčevega“. Umetnih gnojil za vinograde doboste pri Vas v kemijski tovarni v Hrastniku, od koder zahtevajte cenik, in sicer slovenskega.

Vprašanje 37. Zmrznilo mi je mnogo krompirja, tako da ni več za rabo. Ali je kak način, narediti zmrzel krompir zopet poraben? (M. D. v D.)

Odgovor: Za zmrzel krompir ni drugega sredstva nego hitro ga porabiti, ker tak krompir takoj hitro gnije brž ko nastane gorko vreme. Gniloba se nekoliko zadrži, ako ga v mrzli vodi odtalimo. Dokler krompir ni še gnil, je dober za jed ali za krmo, a za krmo le kuhan. Zmrzli krompir postane vsled tega sladek, ker se nekaj škroba (štirke) spremeni v sladkor. Kolikor boljši krompir, tem slajši postane, če zmrzne.

Vprašanje 38. Imam 16 mesecev staro, močno in lepo rejeno junico, ki je bila uže štirikrat pri biku, a ne ostane breja. Pri vsakem pojanji krvavi in še potlej po nekoliko dni. Kaj je temu vzrok? (T. M. v S.)

Odgovor: Junica se morebiti ne obreji, ker je preveč rejena in premalo pride na plano, vsled česar so spolovila zatolstela. Proti temu pomaga manj tečna krma in dovolj pregibanja po planem. Lahko je pa tudi vzrok kaka bolezen na spolovilih, kar bi se dalo sklepati iz krvavenja, ki pa lahko prihaja tudi od poškodbe pri prvem plemenjenji. Pokličite ži-

vinezdravnika, ker le on lahko izreče sodbo na podlogi natančne preiskave.

Vprašanje 39. Imam tri leta staro kravo, ki se je ravnokar oteletila. Od tedaj ji leva noga zastaja. Kako naj jo zdravim? (A. H. v D. B. pri Šmarji)

Odgovor: Kaj se to pravi: Leva noga ji zastaja? Ker niste tega povedali, zato Vam tudi ne vemo svetovati. Menda ima krava trdo nogo t. j. da jo le težko premika. Ob tem slučaju je vzrok boleznih prehlajenje, ki kaj rado pride ob porodu, kajti pri nas se veliko premalo pazi na tako živino, ki je ravno takrat posebno občutljiva. Sicer se je pa kravi morebiti kaj pripetilo tudi ob porodu, zato pokličite živinzdravnika, ki jo bo že preiskal in Vam dal dober svet. Zastran lišajev pa berite na 195. strani Mohorskega „Domačega živinzdravnika“.

Vprašanje 40. Moj travnik je silno zaraščen s kuminom in divjim česnom. Kako naj zatrem ta plevel? (V. M. v H.)

Odgovor: Malo kumina nič ne škoduje v senu, a če ga je preveč, je seno zoprno govedu. Tu ne pomaga nič drugega, nego ga pridno puliti, predno naredi seme. Isto velja sa česen, ki dela seno slabo, a zatreti ga je še težje, kor se ne množi samo po semenu, ampak tudi s podzemeljskimi čebulicami, katere je treba pridno ruvati. Treba je pa tudi gnojiti, da si potem žlahtne trave in zeljišča opomorejo.

Vprašanje 41. Prof. M. Cilenšek opisuje v letošnjem „Mohorskem koledarju“ solančnice in omenja med njenimi drugimi koristnimi lastnostmi tudi to, da dajejo njena debela trpežno vlakno. Ali je to resnica ter ali imate o tem kaj izkušenj, kako se dela predivo od stebel solančnic. Morda bi nam znal kaj o tem povedati naš rojak gosp. profesor Hostnik, ki je na Ruškem, koder solančnico rabijo v ta namen? (Fr. L. pri Sv. D. na Štajarskem.)

Odgovor: Slišali smo uže o tem, a kako se izdeluje predivo iz stebel solančnice, nam ni znano, zato bomo prosili dopisujočega člana naše družbe gosp. prof. Hostnika, da nam o tem blagovoli poročati.

Vprašanje 42. Iz česa obstoji zmlata Tomasova žlindra? Ali bi je mogel dobiti v Celovci in katero nemško ime ima? (J. B. v V. na Koroškem.)

Odgovor: Pri topljeni železa po Tomasovem načinu se dobi žlindra, ki sestoji največ iz fosforove kisline ter iz apna. To žlindro meljejo ter jo prodajajo za gnojilo, ker ima v sebi veliko velevažne fosforove kisline. Nemški se imenuje „Thomas-Schlackenmehl“. Če je v Celovci dobite, ne vemo, a vprašajte pri kmetijski družbi.

Vprašanje 43. S katerim žitom razen ovsu bi konja nahitreje in najceneje odebilil? (J. B. v V.)

Odgovor: Najceneje se to doseže z zdrobljeno turščico, ki se poklada mešana z rezanico. Dobro je vse to poskropiti z nekoliko slano vodo. A veliko turščice ne smete klasti, ker potem trpe konju prebavila, zlasti če se malo pregiblje. Najboljša krma konju je in ostane oves, k večjemu ječmen. Turščico pokladajo navadno težkim konjem, da ostanejo debeli, a tudi v tem slučaju naj turščica nadomesti le eno tretjino ovsu.

Vprašanje 44. Ali bi zmlata Tomasova žlindra in kajnit popravila kaj naše zapuščene Pivške travnike? (J. J. v G.)

Odgovor: Seveda bi jih popravila, ker ti gnojili dajeta rastlinam prepotrebni redilni snovi. Le to omenjamo, da je v suhih krajih s tema gnojiloma najbolj gnojiti jeseni. No, pri Vas na Pivki pa ni suho podnebje. Prav zelo priporočamo gnojiti s tema gnojiloma, a če hočete še posebnega uspeha, gnojite tudi s kako dušikovo tvarino, recimo z gnojnico, hlevskim gnojem, čilskim solitarjem, ker potem trave bujno

rasto, dočim kajnit in žlindra največ pomoreta drugim žlahtnim zeliščem, zlasti detelji in stročnicam, a ob enem zatirata mah i. t. d.

Gospodarske novice.

* **Jakob Brolih**, posestnik v Gunceljah pri Št. Vidu ter ud naše družbe, je umrl 12. januarja t. l. Naj počiva v miru!

* **Licencevanje težkih zasebnih žrebcev** se je vršilo v pričetku tega meseca. Pravico spuščati to leto svoje žrebce so dobili Marija Šimnovec na Vrhpolji pri Kranji, J. Ropret v Bohinjski Beli in Janez Waland v Hlebcih pri Lescah.

* **Trtnoušna deželna komisija** bo imela 20. februarja t. l. svojo sejo. Obravnavala bo o nameravani ministerki naredbi glede izjem zakona, ki prepoveduje izvoz trt, potem o predlogu deželnega odbora zastran premij vinščakom, ki zasade nove vinograde, in slednjič o letnem poročilu o razširjanji trtne uši.

* **O oddaji semenske detelje** je razglas med inserati današnje številke. Opozarjamo, da je rdeča detelja, katero družba oddaja, domač pridelek, torej kranjska detelja, ki slovi z bok male občutljivosti proti mrazu in suši. Povemo pa uže zdaj, da letošnja domača detelja vzlic visoki ceni ni posebno lepa. Lucerna je prava francoska. Družbi se je posrečilo dobiti jako lepe.

* **Semenski krompir** bo družba oddajala pomladi po tržni ceni, a le z vrečami vred, ker ga ne utegnemo presipati. Oddajali bodemo le cele vreče po 50 kg. O raznih vrstah, katere bo imela družba na razpolaganje, bodemo pisali prihodnjič. Nov, s Češkega naročen „onejidovec“ bo tudi na prodaj, in sicer 100 kg po 7 gl. 50 kr. Kdor ga hoče sam naročiti, obrne naj se do C. Rambuouseka v Zborowu pri Forbesu na Češkem.

* **Rusko laneno seme** je došlo. Kdor ga je naročil in pride sam po nje, dobo ga vsak dan v pisarni ob uradnih urah. Drugim ga bomo doposlali.

* **Izvoz prasičev in govedi** s Kranjskega na Hrvaško je zaradi kuge na parkljih prepovedan. Da bi raje naša dežela enkrat za vselej uvoz prasičev s Hrvaškega v našo deželo prepovedala, potem bi kuga na parkljih pri nas kmalu ponehala.

* **Glede umetnih gnojil**, katera boje, kakor smo objavili v zadnji številki, oddajala kmetijska družba, opozarjamo, da je naročitve precej prijavit, ker je dosedaj došlo uže mnogo naročil in bodo dobili gnojila le tisti, ki se bodo o pravem času oglasili.

* **Glede nakupa žrebcev** nam je c. kr. deželna vlada doposlala nastopni ministerki razglas:

C. kr. kmetijsko ministerstvo vabi, ker želi primerno urediti popolnjenje števila žrebcev in nakupiti potrebnih žrebcev kolikor le mogoče doma, vse, ki imajo konje, ter konjerejce, da naznanijo v času od 1 do 30. aprila neposrednje in pisмено c. kr. kmetijskemu ministerstvu žrebce, katere menijo prodati.

Naznanjene žrebce bo pregledal na njih domu, in sicer, ako le mogoče, tedaj, kadar se spuščajo, zastopnik žrebčarske postaje ter jih glede na njih rabnost popisal. Ob tej priliki je dokazati legalnim potom, od katerega žrebca in od katere matere izvira ponujeni žrebec.

Nakup izvrši potem od c. kr. kmetijskega ministerstva pooblaščen zastopnik žrebčarske postaje z zastopi vred, katerim so izročene reči, ki se tičejo konjske reje v deželi. Število nakupljenih žrebcev je zavisno od potrebe, od njih ple-

mena in od novecev, ki so na razpolago. Nakup se vrši še tisto jesen.

Čigaver je naznanjeni žrebec, pa nikakor ni oviran ukreniti z žrebcom, kar mu je drago, in ravno tako tudi kmetijsko ministerstvo ni zavezano naznanjenega žrebca kupiti, če je žrebec tudi popolnoma raben.

Vsako naznanilo naj ima nastopno vsebino: Kakšni in kateri so žrebčevi roditelji, velikost, barvo, starost in ceno žrebčeve ter slednjič kraj, kje je žrebca videti.

Glede starosti je omeniti, da se bo oziralo le na tiste žrebce, kateri so tedaj, kadar so naznanjeni, uže tri leta stari, ako so žlahtnega plemena, — ali pa vsaj dve leti, če so težkega in čistega-mrzlokrovnega plemena. Na mlajše konje se nikakor ne bo oziralo.

Ne žrebce, kateri so bili prijavljeni po imenovanem roku, oziralo se bo le toliko, kolikor bo kazala potreba.

R a z g l a s.

Po današnjem sklepu svojega odbora preskrbela bo podpisana zadruga letos sploh udom in neudom svojega okrožja, kateri se za to o pravem času oglasijo. **semenskega krompirja** po primerno nizki ceni.

Oglase vzprejema podpisano predsedništvo takoj, najkasneje pa do **1. marnija t. l.** Z naznanilom množine krompirja je položiti primerno kaparo.

Ob svojem času se bo naznanilo naročevalcem, kedaj naj pridejo po krompir, in cena, po kateri se bo oddajal z ozirom na denarno pomoč, katera je v ta namen zadrugi na razpolaganje.

Predsedništvo gospodarske zadruge za okraj Podgrad

v Materiji v Istriji dne 9. februarja 1893.

Zupančič, predsednik.

Listnica uredništva.

F. N. et B. Na Vaše vprašanje je obširno odgovorjeno v članku zastran mitnic v današnji številki. Ker je Vaša mitnica deželna, morate se obrniti do deželnega odbora, če ni kaj prav. Na korist kranjskih mlinov in pil boje, če se potegnute, da boje vožnja iz sosedne Primorske prosta mitnine v tistih slučajih kakor na državnih cestah. To bo lahko doseči, če je res, da ima deželni mitničar nalogo ravnati se po državnih naredbah.

J. M. v K. Zahtevajte cenik W. Klenerta v Gradci. Tam zveste, po čem so sadike belega cesarskega ivanovega grozdjiča. — Občinske račune mora župan najkasneje dva meseca po preteku leta predložiti občinskemu odboru. 14 dni poprej morajo pa biti računi za preteklo leto in proračun za prihodnje leto pri županu razpoloženi na ogled občanom (§ 66. občinskega reda). — Ako so kosti po 2 kr. kilogram, izplača se delati iz njih gnoj, vsaj stoji v tovarni koščena moka nad 5 gl.

W. v D. Divje meso, ki raste na konjevi nogi, odstrani živinozdravnik z operacijo.

J. K. v Št. P. Zahtevajte cenik od W. Klenerta v Gradci. V njem najdete, česar želite. To tvrdko poznamo kot prav pošteno. Cene so zelo povsod enake. Povrtna semena ima Korsika v Ljubljani, kateri Vam pošlje na zahtevanje svoj slovenski cenik zastoj.

J. C. v V. Glede Vaše kobile, ki se noče več obrejiti, velja tisto, kar odgovarjamo na 38. vprašanje v današnji številki.

M. P. v R. Ako v Vašem posekanem gozdu smreka sama od sebe dobro raste, ji svet gotovo prija. Bor raste povsod, koder uspeva smreka, a ga je škoda saditi, ker je smreka več vredna. Kako je pa z macesnom in tiso, pa ne moremo reči, ker ne poznamo ne zemlje ne lege Vašega zemljišča. Glede tise berite članek na strani 174 „Kmetovalca“ iz l. 1891.

V. J. v G. Podpore za vodotoke je prositi pri c. kr. deželni vladi in sicer potem glavarstva. V prošnji mora biti dokazano, da je vodotok občekoristen in potreben, ter morata biti priložena načrt in proračun.